

معنی درس دوم فارسی هشتم (خوب جهان را ببین)

معنی کلمات و شعر و آرایه های ابی درس ۲ فارسی

خوب، جهان را ببین!

اگر اندر شات را به نگارگیری تا
بتوانی به داد آرزوش پی بری، و لطف
روشن به تو خواهد گشت که آفرنده
سوی کویک، همان آرزوگار درخت
از کج خاست.

از گنجینه های آرزوش خالق
بی همتا، اسرار پیچیده حکیمان در آفریدن
عناشان است. روشنی روز که هر
چیز را می کشاید، چشمانشان را می بندد؛ خدا عناش از حرکت در خود درختان
ناتوان است و تاریکی شب که هر چیز را به خواب فرو می برد، چشمان آنها را باز
می کند؛ پس او در روز بگلگها را بر سیاهی دیده ها می اندازد و شب را چنان
براجی می گزیند تا در هر تاریکی آفتاب، روزی خود را جست و یابد.

بروردگار، بال چوایی برای پرواز آنها آفرید، لکن بال ها همانند بال های
کوشنده ای بر بدن و کج های اصلی، اما تو بای و کجا و نشان های آفتاب را

لغات و ترکیبات درس ۲ (خوب جهان را ببین)

دلایل : جمع دلیل علت ها

بی همتا : بی مانند، یکتا

اسرار: جمع سرّ رازها

چونان : مانند

پرتو: نور و روشنی

حذقه: کاسه چشم ، مردمک چشم

تابان : درخشنده

دفع : راندن

جثه: اندام ، پیکر

عظمت : بزرگی

بنگر: نگاه کن

انباشته شده : پر شده

برافراشته: بلند کرده

خزان : پاییز

زرناب : طلای خالص

جلوه : ظاهر ، پیدایی

فراز : بلندی

کاکل : شبیه به تاجی از مو

نقش و نگار : شکل و شمایل

درهم آمیخته: مخلوط شده ، ترکیب یافته

نکته مهم: این درس منبع خوبی برای یادگیری آرایه تشبیه است چون تشبیهات زیادی در این درس به کار رفته که می توان پس از یادگیری آن ها نمونه ای شبیه به آنها نیز در نوشته خود به کار برد .

تشبیهات به کار رفته در درس :

صفحه ۱۷ : این بال ها همانند لاله های گوش اند

صفحه ۱۸ : برای او دو چشم و دو حلقه چونان ماه تابان آفرید .

دو پای داس مانند که اشیا را بر می دارد.

صفحه ۱۹ : دم کشیده اش که آن را چونان چتری گشوده است که طاووس آن را بر سر خود سایبان می سازد .

گویی بادبان کشتی است که نا خدا آنرا برافراشته است .

رنگ های پر طاووس را به رویدنی های زمین تشبیه کنی

اگر آنرا با پارچه های پوشیدنی همانند سازی چون

پرهای طاووس چونان برگ خزان دیده می ریزد...

در اطراف گردنش گویا چادری سیاه افکنده ...

نکات درس دوم فارسی هشتم (صورتگر ماهر) صفحه ۱۷

” صورتگر ماهر ” صفحه ۲۰

۱: راستی را کس نمی داند که در فصل بهار از کجا گردد پدیدار، این همه نقش و نگار؟

راستی را: به راستی پدیدار: آشکار، پیدا، عیان نقش و نگار: تصاویر رنگارنگ

معنی بیت: به راستی هیچ کس نمی داند که در فصل بهار، این همه نقش و نگار زیبا (گل ها و سبزه ها و ...) از کجا پیدا می شوند؟

۲: عقل ها حیران شود کز خاک تاریک و نژند چون برآید این همه گل های نغز کامکار؟

حیران: متحیر، متعجب، سرگشته نژند: تیره، غمگین، اندوهگین، سرد و نمناک نغز: خوب، نیکو کامکار: خوشبخت، کامروا، دل پسند، گل کامکار: گل سرخ و زیبا

معنی بیت: عقل انسان شگفت زده می شود که چگونه از خاک تیره ی سرد و بی روح، این همه گل های سرخ زیبا می روید؟

۳: چون نپرسی کاین تمائیل از کجا آمد پدید؟ چون نجویی کاین تصاویر از کجا شد آشکار؟

کاین: مخفّف که این تمائیل: جمع تمثال، شکل و تصویر، مجسمه

معنی بیت: چرا از خودت نمی پرسی و پرس و جو نمی کنی که این همه شکل و تصویر (گل و ...) از کجا پیدا و پدیدار می شود؟

۴: برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه؟ ابر از هجر که می گرید بدین سان زار زار؟

شوق: میل و رغبت هجر: جدایی، دوری بدین سان: به این شکل

آرایه ی تضاد: (شوق و هجر/ می خندد و می گرید/ قاه قاه و زار زار)

آرایه ی مراعات نظیر: (ابر- برق / خنده - گریه)

آرایه ی تشخیص: (برق قاه قاه می خندد / ابر زار زار می گرید)

معنی بیت: برق آسمان از اشتیاق دیدار چه کسی این گونه با صدای بلند قهقهه می زند و ابر از غم دوری چه کسی این گونه زار می زند؟ (گریه می کند)

۵: کیست آن صورتگر ماهر که بی تقلید غیر این همه صورت برَد بر صفحه ی هستی به کار؟

صورتگر: نقّاش، مجسمه ساز هستی: جهان

معنی بیت: آن نقّاش ماهری که بدون تقلید از دیگران این همه تصاویر تازه و زیبا را بر صفحه ی هستی (دنیا) به کار بسته است (کشیده است)، چه کسی است؟

خود ارزیابی

او خدای خالق هستی بخش صورتگر است که بهترین نام‌ها و صفات از آن اوست. آنچه در آسمان‌ها و زمین است [جمله] تسبیح او گویند، و او شکست ناپذیر حکیم است

۲- چه شگفتی‌های نیگری از زندگی مورچه می‌دانید؟ در دنیا هزاران نوع مورچه زندگی می‌کنند که عاداتشان مانند انسانها با یکدیگر تفاوت بسیار دارد، به همین جهت مکالمه و نوع زبان آنها نیز با یکدیگر متفاوت است. به همین جهت مکالمه و نوع زبان آنها نیز با یکدیگر متفاوت است. برای فهم بیشتر اختلافات در آنان، به پاره‌ای از انواع مورچه‌ها اشاره می‌نماییم.

مورچه‌های کشاورز

نوعی مورچه به نام مورچه سائو، برگها را در انبارهای زیر زمینی خود جمع می‌کنند و از فضولات کرمینه مخصوصی، آنها را کود می‌دهند، در نتیجه نوعی قارچ بر این برگها می‌روید که مورچه‌ها آن را می‌خورند. بشر به تازگی پی برده است قارچ‌ها در تاریکی بهتر می‌رویند، اما مورچه‌ها این سر طبیعت را هزاران سال است که می‌دانند.

مورچه‌های برده دار

مورچه‌هایی هستند که از خود غلام دارند و مورچه‌های ناتوان تر از خود را به بندگی می‌گیرند. به این منظور پيله مورچه‌های دیگر را می‌دزدند و می‌پروراند، هنگامی که این پيله‌ها مورچه شدند، برای آنها کار می‌کنند و از آنها فرمان می‌برند. این غلامداری در برخی از مورچه‌ها به جایی رسیده که اگر غلامی در کار نباشد، مورچه‌های کارفرما حتی غذای خود را نیز نمی‌تواند به دست آورند.

مورچه‌های دامدار

یک نوع شته از برگ درختان، نوعی عسل می‌سازد که مطبوع طبع مورچه‌ها است. مورچه‌ها این شته‌ها را اسپر کرده و به لانه‌های خود می‌برند، برای آنها برگ و آذوقه تهیه می‌کنند و مانند چوپانی که از گوسفند مراقبت می‌کند، از این شته‌ها مواظبت می‌نمایند، تا از عصاره و شیره‌ای که می‌سازند، استفاده کنند.

مورچه‌های گوشتخوار

در میان مورچه‌گان از همه هراس انگیزتر مورچه لشکری است، که در مناطق گرمسیر زندگی می‌کند و تنها گوشت می‌خورند. این مورچه‌گان چون لشکر می‌کشند، ستونی به پهنای چندین سانتی متر و درازای صدها متر پدید می‌آورند. در این ستون مورچه‌های کارگر پيله‌ها را حمل می‌کنند و سربازان در پیش و پس لشکر در حرکتند. در میان سپاه آنها، مورچه‌های درشت تری دیده می‌شود، که افسران سپاه محسوب می‌شوند. هنگامی که این ستون به حرکت درآید، هیچ چیز جز آب یا آتش قادر نیست از حرکت آنها پیشگیری نماید گاهی که آب سیل آسا نباشد، مورچه‌ها به هم چسبیده، خود را به صورت طنابی درآورده و برآب رها می‌کنند و به این ترتیب پلی بر روی آب می‌سازند، تا سایر مورچه‌ها از روی آب بگذرند. ولیکن مورچه‌هایی که خود، پل را تشکیل می‌دهند، در آب غرق می‌شوند و این نوعی از فداکاری آنها برای هم نوع خویش محسوب می‌گردد.

وسیله نطق مورچه

شرط حتمی سخن گفتن و فهماندن مقصود، زبان نیست. بلکه هر وسیله‌ای که برای تفهیم مقاصد به کار رود، به منزله زبان است و مکالمه هم به هر نحوی که باشد، نطق نامیده می‌شود. حیوانات با ژست‌های مخصوص، حرکات خاص و یا با صدا و نطق، مکالمه می‌کنند و به طرف مقابل مقصود خود را می‌فهمانند. از مورچه‌ها، کسی با گوش خود صدایی نشنیده، ولی مکالمه آنها را، که ظاهراً با شاخک‌های خود انجام می‌دهند، کم و بیش دیده شده است. مورچه‌ها در مسیر حرکت خود وقتی به هم می‌رسند، توقف کوتاهی می‌کنند، شاخک‌های خود را تکان داده و با پخش امواج یا احتمالاً صدایی که برای ما مفهوم نیست با هم صحبت می‌کنند. در این موضوع جای هیچ شبه‌ای نیست. وقتی طعمه‌ای نسبتاً سنگین در برابر مورچه‌ای که در تلاش کسب روزی است. قرار بگیرد، این مورچه برای حمل آن کوشش خود را خواهد کرد، وقتی کاملاً مطمئن شود که از نقل آن به لانه عاجز است، طعمه را واگذاشته و به لانه خود مراجعه می‌کند. طولی نمی‌کشد که چند مورچه به دنبال هم به راه افتاده، تا به محل طعمه آمده و با کمک یکدیگر آن را به لانه حمل می‌کنند. این مورچه‌ها، همنوعان خود را چگونه از وجود طعمه در محل معین آگاه کرده است؟ اما به هر وسیله که بوده، مقصود خود را به همنوعان خویش فهمانده است؟

۳- چرا خداوند، در قرآن کریم، انسان را به اندیشیدن در شگفتی های خلقت دعوت می کند؟

یکی از آموزه های والای قرآن کریم، دعوت به تفکر در آفرینش است. اهمیت تفکر تا آنجاست که قرآن مجید «یکی از نشانه های خردمندان را، اندیشیدن آنان در امر آفرینش آسمان ها و زمین می داند». در کلام اهل بیت علیهم السلام نیز از «تفکر به عنوان عامل بینایی» یاد شده و «در ردیف برترین عبادت ها» قرار داده شده است. از جمله اموری که قرآن کریم ما را به اندیشه در آن دعوت می کند، مسخر بودن آسمان ها و زمین برای آدمیان است: «خداوند آسمان ها و زمین را به تسخیر شما درآورده». تسخیر کشتی ها، نهرها، خورشید، ماه، و تسخیر شب و روز، بخشی از نعمت های بزرگی است که خداوند در اختیار انسان قرار داده است. به تعبیر سعدی شیرازی:

پاک و بی عیب خدایی که به تقدیر عزیز ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار

خورشید برای او نورافشانی می کند، زمین را برایش گرم می سازد، انواع گیاهان را برای او می رویاند، محیط زندگی اش را از وجود میکروب های مزاحم پاک می کند و شادی و سرور می آفریند.

ماه، چراغ شب های اوست؛ تقویمی است طبیعی و جاودانی. جزر و مدی که بر اثر ماه پیدا می شود، بسیاری از مشکلات انسان را می گشاید، درختان زیادی را (به خاطر بالا آمدن آب نهرهای مجاور دریاها) آبیاری می کند، دریای خاموش را که به حرکت درمی آورد و اکسیژن لازم را بر اثر حرکت امواج در اختیار موجودات زنده دریاها می گذارد.

نهرها در خدمت انسانند. زراعت هایش را آبیاری، دام هایش را سیراب، محیط زندگی اش را باطراوت و حتی مواد غذایی اش را در دل خود برای او می پروراند.

تاریکی شب، همچون لباسی او را می پوشاند و آرامش و راحتی به او ارزانی می دارد. همچون یک باد زن، حرارت سوزنده آفتاب را کاهش می دهد و به او جان و حیات تازه می بخشد. سرانجام روشنایی روز، او را به حرکت و تلاش دعوت می کند و گرمی و حرارت می آفریند و در همه جا جنبش و حرکت ایجاد می کند

دانش ادبی ارکان تشبیه

در متن درس، بخشی از شگفتی های آفرینش، مانند خفاش، ملخ، مورچه و طاووس،

به دقت توصیف شده است.

بهره گیری از حواس پنج گانه، ما را در درک بهتر زیبایی های آفرینش کمک می کند.

به نظر شما، در توصیف رنگ های پر طاووس، کدام حس، بیش از بقیه به کار آمده است؟

با خوب نگریستن به پدیده ها و محیط اطراف خود و تأمل در ویژگی های آنها به دانش

و آگاهی زیادی دست می یابیم. دقت در نگاه کردن و خوب دیدن، یکی از راه های تقویت

ذهن و توانایی های زبان است. برای اینکه توصیف ها آسان و دقیق تر صورت گیرد، می توان از آرایه تشبیه استفاده کرد.

در این درس، امام علی برای بهتر شناساندن زیبایی های خلقت طاووس، آن را به

چیزهای مختلفی تشبیه کرده است؛ ثم کشیده طاووس را به چتر گشوده و «بادبان

کشتی، و پرهایش را به برگ خزان دیده مانند نموده است.

اکنون دقیق تر و گسترده تر، موضوع تشبیه را بررسی می کنیم:

پره های طاووس، مانند دسته گل پر نقش و نگار، رنگارنگ است. با اندکی دقت

درمی یابیم که این تشبیه، چهار رکن یا قسمت دارد:

رکن اول (مشبه)، پره‌های طاووس است که به چیزی تشبیه شده است.

رکن دوم (مشبه به)، دسته گل پر نقش و نگار است که پره‌های طاووس به آن مانند شده است.

رکن سوم (وجه شبهه)، شباهتی است که بین این دو وجود دارد. آیا می‌دانید شباهت آنها در چیست؟

رکن چهارم (ادات تشبیهه)، کلمه ای است که شباهت «پره‌های طاووس را به

دسته گل برقرار می‌سازد. در مثال بالا، کلمه مانند این نقش را دارد.

گاهی اوقات، رکن سوم و چهارم حذف می‌شود.

فعالیت های نوشتاری

۱- در متن درس، کلمه هایی بیابید که یکی از حروف زیر، در آنها به کار رفته باشد؛ سپس آنها را بنویسید. «ت، ط، ث، س، ص، ، ، ق، غ»

۲- ارکان تشبیه را در هر یک از موارد زیر مشخص کنید.

ملخ، دو پای داس مانند دارد که با آنها اشیا را برمی‌دارد.

مهربان و ساده و بی‌کینه است مثل نوری در دل آینه است

۳- به کمک واژه زیر، یک تشبیه بنویسید، به طوری که همه ارکان تشبیه را دارا باشد. خورشید: خورشید: خورشید (مشبه) مانند (ادات) چراغی (مشبه به) در آسمان می‌درخشد (وجه تشبیهه).
.....

۴- شاعر در سروده «صورتگر ماهر» به کدام پدیده های خلقت اشاره کرده است؟ فصل بهار، گل‌ها و گیاهان، رویش گیاهان از خاک، رعد و برق و باران